

Asociația Promo-LEX participă la consultarea publică a proiectului de Regulament CEC privind particularitățile de desemnare și înregistrare a candidaților la alegerile locale

Promo-LEX susține eforturile CEC de reglementare a particularităților de desemnare și înregistrare a candidaților la alegerile locale, dar consideră că unele aspecte din proiectul Regulamentului ar trebui revizuite și ajustate pentru a evita anumite interpretări sau neclarități.

Propunerile Promo-LEX au fost prezentate, pe 3 mai, în cadrul consultărilor publice organizate de Comisia Electorală Centrală.

„Înregistrarea concurenților electorali este unul din aspectele pe care Promo-LEX îl monitorizează cu atenție.

Sperăm ca propunerile noastre și altele care vor fi formulate să fie luate în calcul de către CEC așa încât și acest Regulament, și celelalte să fie cât mai bune și să răspundă necesităților de organizare a alegerilor libere și corecte în conformitate cu prevederile noului Cod electoral”, a menționat, în cadrul evenimentului, Directorul de Program al Promo-LEX, Nicolae Panfil.

În opinia Promo-LEX, misiunea principală a respectivului Regulament este să prezinte o listă exhaustivă a condițiilor respingerii înregistrării concurentului electoral sau a candidatului de pe listă. Astfel, Promo-LEX recomandă enumerarea explicită a tuturor cazurilor și motivelor în baza cărora organele electorale pot refuza înregistrarea. În context, amintim că o recomandare similară a fost formulată de Comisia de la Veneția la Codul electoral pentru a se asigura că normele legale creează condițiile necesare pentru înregistrarea incluzivă a candidaților pentru fiecare tip de alegere.

Totodată, Promo-LEX propune revizuirea prevederii potrivit căreia neîntocmirea documentelor necesare pentru înregistrare în modul prevăzut de cadrul legal poate duce la refuzul înregistrării. Această prevedere nu este aplicabilă în toate cazurile, or Codul electoral stabilește expres refuzul înregistrării doar în cazul în care un concurent electoral prezintă o listă a candidaților desemnați în alegeri care nu respectă cota minimă de prezentare sau poziționarea candidaților pe liste, precum și în cazul existenței anumitor restricții prevăzute în Cod. Promo-LEX subliniază că refuzul înregistrării concurentului electoral din alte motive formale, ar putea duce la încălcarea dreptului persoanei de a fi aleasă.

Promo-LEX mai propune excluderea din lista documentelor necesare pentru înregistrarea partidului politic în calitate de concurent electoral a statutului și certificatului de înregistrare la Ministerul Justiției/Agencia Servicii Publice.

Așa cum aceste documente nu sunt prevăzute de Codul Electoral în lista actelor solicitate pentru înregistrarea concurenților electorali, iar CEC poate solicita aceste acte de la Agenția Servicii Publice, considerăm nejustificată punerea pe seama fiecărui concurent/candidat în alegerile locale a obligației de prezentare a originalului și copieii statutului și certificatului de înregistrare a partidului politic.

O altă recomandare ține de reglementarea în mod specific a situației în care un candidat independent își înaintează candidatura atât pentru funcția de consilier, cât și pentru cea de primar. Promo-LEX consideră necesară clarificarea faptului dacă respectivul candidat solicită, și corespunzător primește, listele de subscripție pentru ambele funcții concomitent și dacă aceiași cetățeni pot semna în susținerea candidatului pentru ambele funcții. Totodată, ar urma să fie clarificat dacă candidatul respectiv ar trebui să depună rapoarte financiare separate pentru campania electorală.

Referitor la condițiile pentru întocmirea listelor de candidați care trebuie respectate în mod cumulativ – cota minimă de reprezentare de 40% pentru ambele sexe și poziționarea pe liste a minimum patru candidați de același gen la fiecare zece locuri – Promo-LEX recomandă ca proporția să fie respectată pentru primele cinci poziții, în cazul alegerilor locale, și să fie lăsată la discreția competitorilor. Această propunere este inspirată din Avizul Comisiei de la Veneția care a atras atenția că în condițiile sistemului de cote existent procentul femeilor consiliere (în special pentru partidele cu mai puțini consilieri aleși) ar putea fi considerabil mai mic. De exemplu, dacă un partid câștigă șase locuri de consilier, iar femeile ocupă pozițiile 7-10 de pe lista primilor zece candidați ai partidului respectiv, procentul femeilor alese din acel partid ar fi zero.

Asociația Promo-LEX este de asemenea convinsă de necesitatea excluderii prevederii potrivit căreia candidații independenți

pot cere acordul și utiliza simbolul partidului politic în calitate de simbol electoral. Potrivit Codului electoral, nu se admite identitatea sau similitudinea elementelor de identificare ale concurenților electorali, iar simbolurile electorale sunt elemente de identificare ale concurenților electorali. Considerăm că simbolul unui partidului politic nu poate fi utilizat de către candidați independenți din cel puțin următoarele considerente: lezarea principiului egalității șanselor, ducerea în eroare a alegătorilor, transferul de imagine, posibilitatea ca partidul să camufleze participarea sa în campanie și să se eschiveze de la raportarea cheltuielilor de campanie.

Opinia integrală a Asociației Promo-LEX la proiectul Regulamentului CEC privind particularitățile de desemnare și înregistrare a candidaților la alegerile locale poate fi găsită [aici](#).

Consultările publice au fost organizate de Comisia Electorală Centrală în parteneriat cu Asociația Promo-LEX, în cadrul Programului "Democrație, Transparență și Responsabilitate", susținut financiar de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID).

Ziua Mondială a Libertății Presei

Astăzi, de Ziua Mondială a Libertății Presei, reiterăm importanța majoră pe care o are mass-media în consolidarea democrației, mai ales în zonele de conflict, unde administrațiile de facto restricționează la maxim accesul la

informațiile de interes public.

În ultimii ani au fost înregistrate zeci de cazuri de intimidare și persecutare a jurnaliștilor pe teritoriul regiunii transnistrene. Abuzuri pentru care nimeni nu a fost tras la răspundere.

Amintim aici mai multe cazuri recente, când a fost obstrucționat accesul liber al jurnaliștilor în regiunea transnistreană și/sau Zona de Securitate. Cele mai relevante sunt cazurile cu reținerea ilegală a jurnaliștilor Viorica Tătaru și Andrei Captarenco de la Postul de televiziune TV8 în iulie 2020, dar și în februarie 2021, reținerea jurnalistului Cătălin Gorla în noiembrie 2020, dar și limitarea accesului la informație de către structurile de facto de la Tiraspol pentru postul media NewsMaker în septembrie 2019.

Libertatea de exprimare în regiunea transnistreană comportă o serie de probleme legate de existența unor norme locale abuzive și intimidarea locuitorilor regiunii de către administrația de facto. Astfel, chiar și oamenii de rând, activiștii civici sunt persecutați pentru exprimarea liberă a opiniei.

Pe parcursul ultimilor ani, au fost documentate cazuri când locuitorii regiunii au fost „condamnați”, „arestați” sau „anunțați în căutare” pentru critici aduse administrației de facto: pentru comiterea pretinselor „fapte extremiste”, „insultarea președintelui regiunii” sau „negarea rolului pozitiv al misiunii de pacificare de pe Nistru”. În aceste condiții dure, loialitatea presei locale pentru administrația de facto este pe alocuri firească.

În acest context, încurajăm inițierea unor eforturi reale îndreptate spre eliminarea impedimentelor pentru jurnaliștii de pe ambele maluri ale Nistrului în procesul de documentare și monitorizare a situației drepturilor omului din regiunea transnistreană și zona de securitate.

#101. Parlamentul lucrează pentru tine?! Monitorizarea civică a ședințelor plenare din 27 și 28 aprilie 2023

#101. Parlamentul lucrează pentru tine?!

Pentru prima dată în istoria Republicii Moldova, Parlamentul a constatat încetarea de drept a calității de deputat (Ilan Șor, condamnat la 15 ani de închisoare).

Comisia Electorală Centrală urmează să inițieze procedura de validare a mandatului următorului candidat supleant din lista PPȘ.

www.promolex.md

Ședințele plenare din 27-28 aprilie 2023

Pentru prima dată în istoria Republicii Moldova, Parlamentul a constatat încetarea de drept a calității de deputat. Urmare a deciziei, definitivă și executorie, a Curții de Apel Chișinău, din 13 aprilie 2023, de condamnare la pedeapsă cu închisoarea, pe un termen de 15 ani, a deputatului Ilan Șor, Parlamentul a declarat vacant mandatul de deputat care aparține Partidului Politic „Șor” (PPȘ). Comisia Electorală Centrală urmează să inițieze procedura de validare a mandatului următorului candidat supleant.

Al doilea an consecutiv, Guvernul nu a prezentat în termenul

stabilit legal, luna aprilie, raportul anual al activității, în plenul Parlamentului. Precizăm că raportul cu privire la activitatea Guvernului pentru 2022-2023 a fost transmis legislativului la data de 16 februarie 2023 și este publicat pe pagina web a acestuia, dar nu a fost prezentat și audiat în plen.

Ordinea de zi pentru ședințele din 27 și 28 aprilie a fost modificată în proporție de **383.3%**. Altfel spus, numărul subiectelor care au fost incluse sau excluse a **depășit de aproape 4 ori** numărul inițial de proiecte.

Nici de această dată propunerile de modificare a ordinii de zi propuse de opoziție nu au întrunit numărul necesar de voturi. Blocul Comuniștilor și Socialiștilor (BCS) au înaintat 3 propuneri de modificare a ordinii de zi, inclusiv 2 de audiere în plen a ministrei Infrastructurii și Dezvoltării Regionale.

Transparența decizională a fost afectată în proporție de **32%**, adică în cazul a 7 proiecte din totalul de 22 votate. 6 proiecte au fost votate fără a fi solicitate/ acordate /publicate actele aferente, inclusiv avizul Direcției General Juridice (3); avizele comisiilor permanente (2) și analiza impactului de reglementare (1). În cazul a 3 proiecte nu a fost respectat termenul legal, de cel puțin 10 zile lucrătoare, pentru prezentarea recomandărilor părților interesate.

Dacă ar fi însă să estimăm gradul de respectare a transparenței decizionale fără a lua în calcul proiectele ale căror rapoarte și corapoarte au fost publicate în timpul ședinței, inclusiv în timpul votării sau după, atunci **transparența decizională ar putea fi considerată afectată în proporție de 50 %** (11 proiecte). La ședințele din 27 și 28 aprilie, au fost publicate în ziua ședinței 8 rapoarte ale comisiilor de profil, din totalul de 19, și un coraport. Practica publicării rapoartelor și a corapoartelor comisiilor pe pagina web a Parlamentului în ziua ședinței, în timpul

**examinării proiectelor sau chiar ulterior votării reprezintă o
carență semnificativă în asigurarea transparenței decizionale
a legislativului.**

Parlamentul și-a exercitat, și de această dată, funcția de control parlamentar prin audierea în plen a Raportului de activitate pentru anul 2022 al Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal. Dezbaterea a durat aproape 2 ore, fiind cea mai lungă în cadrul celor două ședințe. A fost urmată, ca durată, de dezbaterea de circa 1 oră și 35 min a proiectului de lege privind denunțarea unor acorduri vizând crearea și activitatea Teleradiocompaniei Interstatale „MIR”.

Ședințele plenare curente au fost, pentru a doua oară consecutiv, separate, deși anterior ședința deschisă joi era prelungită vineri. Au durat, în mod cumulativ, circa 8 ore 13 min, cu o pauză de 1 oră 20 min.

La ședința din 27 aprilie și-au înregistrat prezența 84 deputați, iar la cea din 28 aprilie – 77 deputați. Deputații Partidului Politic Șor (PPȘ), precum și deputații neafiliați Lozovan I. și Nesterovschi A. tradițional au boicotat ședințele plenare.

Amintim că, în perioada anilor 2021–2025, activitatea Parlamentului Republicii Moldova este supusă unei monitorizări exhaustive în cadrul Programului Promo-LEX "Democrație, Transparență și Responsabilitate". Scopul monitorizării este de a spori transparența instituției, de a contribui la îmbunătățirea procedurilor legislative și de a consolida interacțiunea dintre deputați și cetățeni.

Asociația Promo-LEX participă la consultarea publică a proiectului de Regulament CEC privind modul de furnizare, distribuire și difuzare a publicității politice, electorale și a mesajelor de interes public

Noțiunea de publicitate politică, diferențierea acesteia în funcție de perioada difuzării (perioada electorală sau din afara alegerilor), asigurarea dreptului cetățenilor și a persoanelor juridice de a distribui publicitate politică, revizuirea interdicțiilor de plasare, distribuire și difuzare a publicității politice și asigurarea transparenței acesteia, inclusiv din perspectiva financiară, sunt printre principalele

subiecte abordate de experții Promo-LEX în cadrul [consultărilor publice](#) organizate de CEC, la 26 aprilie.

Proiectul de Regulament a fost elaborat de CEC în baza noii Legi cu privire la publicitate, intrată în vigoare la 8 ianuarie 2023. „Este un Regulament nou și, pe alocuri, foarte complex. Trebuie să ne asigurăm că va fi înțeles de toți actorii implicați și, respectiv, implementat pe măsură. Este foarte important cum va fi pus în practică, pentru că atât Regulamentul, cât și Legea privind publicitatea, conțin unele noțiuni noi care par a fi ușor confuze”, a menționat, în cadrul evenimentului, Directorul de Program al Asociației, Nicolae Panfil.

În opinia Promo-LEX, în proiectul regulamentului ar trebui **utilizată noțiunea de publicitate politică**, care este reglementată în Legea cu privire la publicitate, iar **publicitatea politică ar trebui delimitată în funcție de perioadele în care aceasta este difuzată** – în perioada electorală sau în cea extraelectorală (în afara alegerilor).

Interdicțiile de plasare, distribuire și difuzare a publicității politice ar trebui revizuite. Promo-LEX atrage atenția că **limitarea dreptului de a plasa publicitatea politică** în perioada electorală de către alți furnizori/distribuitori decât grupul de inițiativă și concurenții electorali **încalcă dreptul la libera exprimare** și vine în contradicție cu Codul electoral care prevede că „cetățenii (...) au dreptul de a supune discuțiilor libere și sub toate aspectele programele electorale ale concurenților electorali, calitățile politice, profesionale și personale ale candidaților, precum și de a face agitație electorală în cadrul adunărilor, mitingurilor, întâlnirilor cu alegătorii, prin intermediul mass-mediei, prin expunerea de afișe electorale sau prin intermediul altor forme de comunicare”. Contrar respectivei prevederi, în proiectul Regulamentului acest drept este conferit de facto doar grupurilor de inițiativă și concurenților electorali, așa cum plățile pentru

publicitatea politică în perioada electorală sunt efectuate doar de pe conturi "Destinat grupului de inițiativă"/"Fond electoral".

Totodată, potrivit proiectului, autoritatea electorală **se focusează doar pe dreptul subiecților publicității politice de a distribui astfel de publicitate**, fiind neglijați ceilalți actori implicați în acest proces. Promo-LEX consideră că proiectul regulamentului urmează a fi revizuit pentru a asigura dreptul persoanelor fizice și juridice de a distribui spre difuzare publicitate politică (fie de promovare/susținere, fie de manifestare a dezacordului), inclusiv cu prevederea obligațiilor și modalităților de raportare a cheltuielilor suportate pentru distribuirea publicității politice. În acest caz, urmează a fi publicate date atât despre plătitorul, cât și despre furnizorul publicității, în scopul asigurării transparenței publicității politice din perspectiva surselor financiare.

Ar trebui revizuită și **prevederea care sugerează că mesajul de interes public poate fi elaborat/comandat și promovat doar de entități din domeniul public**. Astfel, sunt limitați alți subiecți, cum ar fi, de exemplu, și Asociația Promo-LEX, care, la aproape fiecare scrutin electoral, elaborează și promovează mesaje de îndemnare/motivare a cetățenilor să iasă la vot în cadrul campaniilor de informare și educație electorală. Promo-LEX mai recomandă completarea proiectului cu prevederea că în perioada electorală a alegerilor generale sunt difuzate doar mesajele de interes public aprobate de Comisia Electorală Centrală.

Referitor la **publicitatea în mass-media**, Promo-LEX recomandă reducerea de la 30% la 20% a spațiului maxim rezervat publicității politice în publicațiile periodice publice (în fiecare număr sau/și supliment), atât în perioada electorală, cât și în cea extraelectorală. Totodată, ar trebui exclusă limitarea la 50% a spațiului de publicitate în cazul publicațiilor periodice private, care, potrivit Legii cu

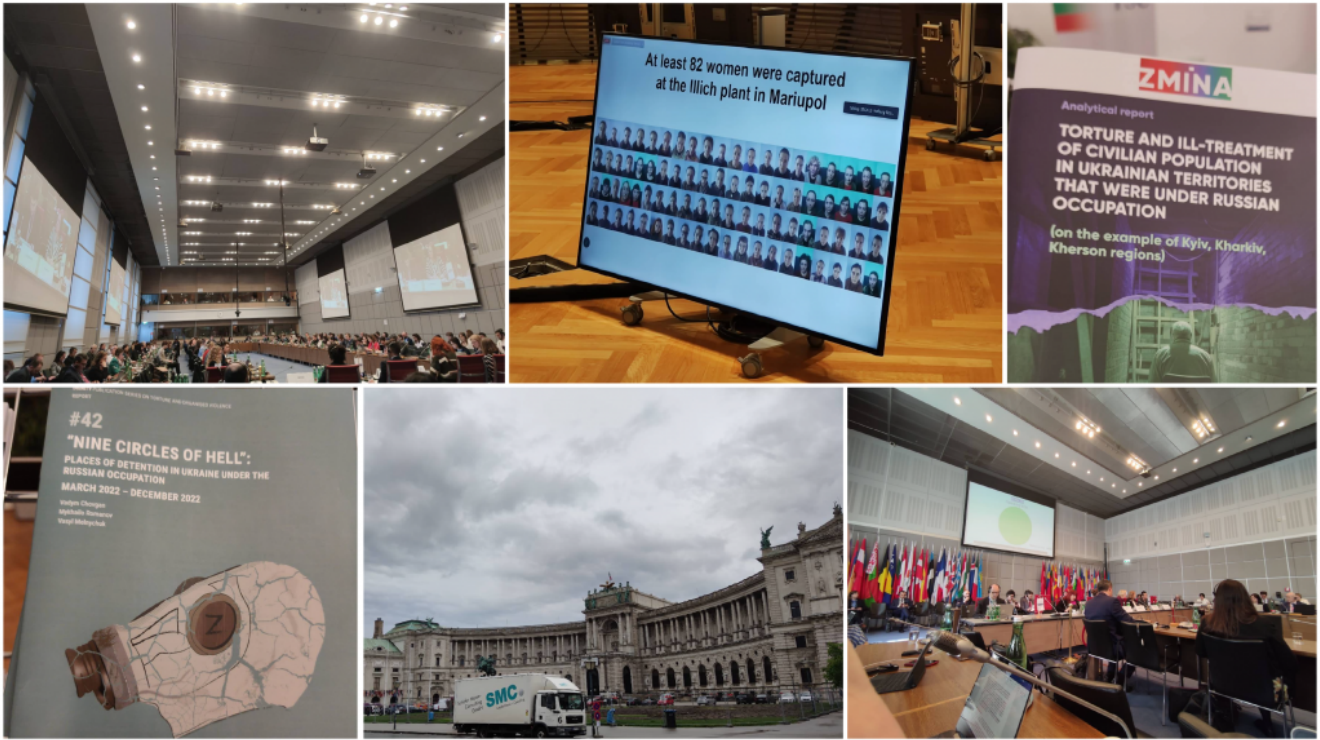
privire la publicitate, își determină individual spațiul rezervat publicității.

În privința **afișajului publicitar**, Promo-LEX recomandă revizuirea limitării la 10% per furnizor a spațiului publicitar, pe motiv că nu este clar cum urmează a fi implementată prevederea respectivă. La fel, pare a fi dificilă de respectat, mai ales în localitățile mici, interdicția amplasării afișelor publicitare în raza a 100 de metri de la autoritățile electorale. Această interdicție ar urma să fie revizuită, cu permisiunea acestei publicități până vineri, înainte de ziua alegerilor.

Opinia integrală a Asociației Promo-LEX la proiectul Regulamentului CEC privind modul de furnizare, distribuire și difuzare a publicității politice, electorale și a mesajelor de interes public poate fi găsită [aici](#).

Amintim că, anterior, Asociația Promo-LEX și-a prezentat Opiniile la alte 5 proiecte de Regulamente CEC privind: [activitatea consiliului electoral de circumscripție \(CECE\) în perioada electorală](#); [procedura de validare și atribuire a mandatelor de primar și consilier](#); [listele electorale și Registrul de Stat al Alegătorilor](#) și [finanțarea partidelor politice](#).

Reuniunea suplimentară a dimensiunii umane II

În perioada 23 – 24 aprilie 2023, OSCE a organizat **Reuniunea suplimentară a dimensiunii umane II**. Întâlnirea a fost organizată pe tema **Tortura și alte încălcări grave ale dreptului internațional umanitar și încălcări grave ale dreptului internațional al drepturilor omului**

Întâlnirea este organizată de Președinția OSCE a Macedoniei de Nord, Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului.

Întâlnirile suplimentare privind dimensiunea umană oferă o platformă pentru un schimb de opinii între statele participante OSCE, instituțiile OSCE și alte structuri executive și organizații internaționale, societatea civilă și alte părți interesate pentru a discuta implementarea angajamentelor OSCE privind dimensiunea umană în temele selectate.

A doua reuniune suplimentară privind dimensiunea umană din 2023 a oferit platformă pentru un schimb de opinii cu privire la combaterea torturii și a altor încălcări grave ale dreptului internațional umanitar și a încălcărilor flagrante ale dreptului internațional al drepturilor omului.

Prima **sesiune** a analizat obligațiile specifice ale statelor în legătură cu încălcările grave ale dreptului internațional umanitar și a discutat legătura dintre încălcările grave ale DIH și crimele de război. Acesta a examinat măsurile pe care statele participante ar trebui să le ia pentru a-și îndeplini obligațiile legate de DIU și modul în care organizațiile internaționale precum OSCE contribuie la asigurarea răspunderii pentru încălcările grave și respectarea DIU.

A **doua sesiune** a examinat importanța investigării și documentării acuzațiilor de tortură pentru a se asigura că făptuitorii sunt trași la răspundere și victimele obțin despăgubiri. Participanții au discutat despre principalele provocări în documentarea torturii în situații de conflict armat, cum să colecteze dovezi, asigurându-se în același timp că victimele sunt plasate în siguranță și nu sunt retraumatizate și cum poate fi consolidată cooperarea dintre statele participante, organizațiile internaționale și societatea civilă.

Deși nu există definiții formale a ceea ce constituie „încălcări grave” ale DIH, termenul a fost în general înțeles ca a include încălcările care afectează cele mai elementare drepturi ale omului, în special dreptul la viață și dreptul la integritate fizică și morală. Cea **de-a treia sesiune** a discutat măsurile pe care statele le pot lua pentru a preveni încălcările grave ale DIH, inclusiv în perioade de criză, instabilitate politică și urgențe naționale, ce remedii sunt disponibile și rolul pe care instituțiile naționale, organizațiile internaționale și societatea civilă îl pot juca în răspunsul la încălcările grave ale IHRL în vremuri de criză.

Directorul Programului Promo-LEX și Avocatul Vadim Vieru, a abordat în cadrul discuțiilor în panel problemele legate de informarea victimelor crimelor de război în rândul refugiaților și necesitatea de a întări eforturile tuturor membrilor OSCE privind investigarea crimelor de război și

urmarire penală.

Reuniunea suplimentară privind dimensiunea umană reunește reprezentanți ai 57 de state participante OSCE, instituții și structuri OSCE, organizații internaționale, societate civilă, mass-media și alte părți interesate cu experiență relevantă în acest subiect. Partenerii pentru Cooperare sunt invitați să participe și să contribuie în ceea ce privește cooperarea și legăturile lor cu OSCE în domeniu.

Promo-LEX recomandă reglementarea finanțării politice și electorale de către „părți terțe”

Asociația Promo-LEX a prezentat marți, 25 aprilie, documentul de politici Finanțarea politică și electorală de către „părți

terțe”, în care analizează fenomenul și propune recomandări privind reglementarea acestuia. Prezentarea a avut loc în cadrul unui atelier de discuții la care au participat reprezentanți ai Comisiei Electorale Centrale, ai Centrului de Instruire Continuă în domeniul Electoral, deputați, reprezentanți ai partidelor politice și experți din domeniul electoral. Evenimentul poate fi urmărit [aici](#).

Monitorizând timp de 8 ani finanțarea partidelor și campaniilor electorale, Promo-LEX atestă răspândirea la scară largă a fenomenului promovării și finanțării politice și electorale de către „părți terțe”. Documentul de politici definește „părți terțe” ca fiind „organizații necomerciale și întreprinderi (altele decât cele de stat), care nu au legături juridice cu un partid politic, și/sau persoanele fizice – care nu candidează în alegeri, dar care promovează politic sau fac campanie pentru sau împotriva partidelor politice/concurenților, sau pe teme specifice asociate partidelor/concurenților electorali”.

Actualele prevederi ale cadrului legal relevant nu sunt suficiente pentru a acoperi finanțarea politică și electorală de „părți terțe”. Iar nereglementarea acestui fenomen, în pofida recomandărilor organismelor internaționale, creează condiții prielnice de eludare a cadrului legal privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale, a precizat autoarea cercetării, Mariana Focșa, analistă Promo-LEX.

„În lipsa unor prevederi legale care ar reglementa activitatea „părților terțe”, toate veniturile și cheltuielile acestora efectuate în scop de promovare politică și electorală rămân necunoscute și necontrolate. În rezultat, „părțile terțe” se transformă într-un instrument avantajos pentru ocolirea prevederilor cadrului legal privind finanțarea partidelor politice și campaniilor electorale”, a explicat Mariana Focșa.

Reglementarea finanțării politice și electorale de către

„părțile terțe”, prin respectarea dreptului la libertatea de exprimare, însă cu stabilirea anumitor limite rezonabile și proporționale, așa cum sunt stabilite și pentru finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale, ar contribui la atingerea următoarelor obiective: *sporirea transparenței finanțării politice și electorale; reducerea riscurilor de eludare a cadrului legal și asigurarea egalității șanselor tuturor partidelor politice.*

Printre principalele recomandări ale Promo-LEX privind reglementarea finanțării politice și electorale de către „părți terțe”, incluse în documentul de politici, se regăsesc:

- **Definirea și reglementarea clară și exhaustivă a noțiunilor:** „părți terțe” și tipologia acestora; „promovare politică de părți terțe”; „persoană juridică asociată cu un partid politic”; „finanțarea indirectă a campaniilor electorale” și ale altor noțiuni care pot să derive în rezultatul reglementării finanțării politice și electorale de „părți terțe”;
- **Obligarea „părților terțe” de a se înregistra la CEC și, respectiv, de a raporta proveniența veniturilor utilizate pentru promovarea politică și electorală, precum și destinația cheltuielilor efectuate în acest scop.** Înregistrarea ar trebui să implice și deschiderea unui cont bancar destinat cheltuielilor de promovare politică/electorală. CEC, în calitate de organ responsabil de supravegherea și controlul finanțelor în alegeri, urmează să asigure verificarea și controlul informației prezentate de „părțile terțe”, inclusiv dacă acestea sunt sau nu asociate cu anumite partide politice/concurenți electorali.
- **Stabilirea unei limite de cheltuieli care pot fi efectuate fără înregistrarea la CEC în calitate de „părți terțe”.** În opinia Promo-LEX, stabilirea unei astfel de limite (de ex. cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real pe parcursul unui an sau pe

parcursul unui scrutin electoral) ar fi necesară pentru a nu limita dreptul la libera exprimare.

- ***Stabilirea criteriilor de calificare a cheltuielilor „părților terțe” drept finanțare politică și/sau electorală.*** În acest sens, în opinia Promo-LEX, poate fi preluată experiența Marii Britanii care atribuie la cheltuielile respective resursele financiare implicate pentru desfășurarea activităților care, în mod rezonabil, pot fi calificate ca fiind destinate să influențeze opțiunea de vot a oamenilor.
- ***Stabilirea sancțiunilor pentru încălcarea finanțării politice și electorale de către „părțile terțe”.*** Sancțiunile urmează a fi proporționale și disuasive, astfel cum sunt prevăzute și pentru partidele politice și concurenții electorali.
- ***Reglementarea publicității politice online.*** În prezent, lipsa prevederilor legale privind publicitatea politică online face ca aceasta să constituie o zonă gri în procesul de finanțare politică și electorală, necercetată suficient și necunoscută privind capacitățile, cheltuielile implicate și impactul real asupra proceselor politice și electorale. Într-o realitate în care utilizarea mediului online este în continuă creștere, ignorarea acestui instrument constituie un risc major de eludare a cadrului legal privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale.

Asociația Promo-LEX consideră că reglementarea clară și exhaustivă a procesului de finanțare politică și electorală, care să acopere atât partidele și concurenții electorali, cât și „părțile terțe”, este absolut necesară, iar prevederile cadrului legal urmează să fie aplicabile și să asigure un echilibru corect între garantarea libertății de exprimare, limitarea riscurilor negative și, în același timp, încurajarea consolidării democratice prin intermediul concurenței pluraliste.

Documentul de politici a fost realizat de Asociația Promo-LEX în cadrul Programului „Democrație, Transparență și Responsabilitate”, finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Opiniile exprimate în Documentul de politici, precum și în cadrul evenimentului aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorului.

Asociația Promo-LEX participă la consultarea publică a proiectului de Regulament CEC privind activitatea consiliului electoral de circumscripție (CECE) în perioada electorală

Opinia Promo-LEX

la proiectul Regulamentului CEC privind activitatea consiliului electoral de circumscripție în perioada electorală

Observațiile și recomandările experților Promo-LEX la proiectul de Regulament au fost prezentate în cadrul consultărilor publice organizate de Comisia Electorală Centrală la 19 aprilie. Evenimentul poate fi urmărit [aici](#).

Printre principalele aspecte care au fost evidențiate și necesită a fi luate în calcul de către CEC la definitivarea proiectului de regulament se regăsesc:

- **Includerea mai multor atribuții ale consiliului electoral, prevăzute în Codul electoral, dar care lipsesc în proiectul regulamentului** și anume: confirmă reprezentantul concurentului electoral; acreditează observatori naționali pentru circumscripția sa; stabilește numărul persoanelor de încredere ale concurenților electorali în cazul alegerilor locale; confirmă persoanele de încredere ale concurenților electorali și ale participanților la referendum în alegerile locale și referendumurile locale; aprobă, prin hotărâre, textul buletinului de vot pentru alegerile locale și pentru organizarea referendumului local.
- **Specificarea în mod separat a atribuțiilor consiliului**

electoral de circumscripție de nivelul I de cele ale consiliului electoral de nivelul al II-lea. Promo-LEX evidențiază că delimitarea clară a atribuțiilor consiliilor electorale și Comisiei Electorale Centrale este o recomandare formulată și de Comisia de la Veneția în Opinia sa asupra proiectului Codului electoral.

- **Separarea drepturilor membrilor CECE, de obligațiile acestora.** Promo-LEX recomandă o astfel de redactare a normei respective pentru a-i oferi o claritate mai bună, or nu poate fi acceptată ipoteza că respectarea prevederilor actelor normative este un drept al membrilor consiliului electoral de circumscripție și nu o obligație.
- **Excluderea obligativității membrilor consiliului electoral de a executa dispozițiile președintelui CEC.** Promo-LEX consideră că independența organelor electorale trebuie să fie asigurată, fără a fi admise potențiale riscuri de imixtiune în activitatea organului ierarhic inferior. Totodată, observăm că, actualul Regulament privind activitatea CECE și Codul electoral nu prevăd o astfel de obligație pentru membrii CECE.
- **Clarificarea atribuțiilor prescrise președintelui CECE de nivelul II.** Promo-LEX observă că proiectul supus consultării reglementează activitatea CECE exclusiv în perioada electorală, în timp ce o parte din atribuțiile descrise par să se refere nu doar la perioada electorală, dar la întreaga perioadă de exercitare a funcției (spre ex. constatarea anumitor contravențiile și încheierea proceselor verbale contravenționale).
- **Explicarea unde anume** (pe pagina web proprie, pe cea a autorității publice locale sau pe pagina web a CEC) **CECE urmează să publice rapoartele privind finanțarea campaniilor electorale ale candidaților independenți** în cadrul alegerilor locale, precum și cele privind finanțarea grupurilor de inițiativă constituite în vederea colectării semnăturilor pentru susținerea candidaților independenți.

- **Revizuirea prevederii prin care Președintele CECE urmează să asigure sistematizarea și transmiterea documentelor și a materialelor electorale către instanța de judecată.** Promo-LEX amintește că, potrivit noului Cod electoral, sarcina confirmării legalității alegerilor și validarea mandatelor a fost trecută din competența instanțelor de judecată în cea a consiliilor electorale de circumscripție. Astfel, în lipsa unor contestații privind confirmarea legalității și validarea mandatelor, materialele electorale nu urmează a fi transmise instanței judecătorească.
- **Clarificarea și revizuirea unor termeni din Regulament: „majoritate” și „paritate de voturi”.** Promo-LEX recomandă evitarea folosirii diferențiate în textul Regulamentului a sintagmelor „votul majorității”, „majoritatea membrilor prezenți la ședință” și „majoritatea absolută a membrilor”. Totodată, ar trebui revizuit enunțul care prevede amânarea examinării proiectului de hotărâre în cazul în care se înregistrează paritate de voturi, din moment ce numărul membrilor consiliului electoral este impar. Astfel de situații ar trebui evitate în special, în privința chestiunilor care nu suportă amânare, cum ar fi examinarea contestațiilor electorale. În acest sens, pentru a evita posibile situații (artificiale) de paritate a voturilor, Asociația Promo-LEX recomandă fie acordarea votului decisiv Președintelui Consiliului, fie completarea normei cu o prevedere similară celei din Codul administrativ care prevede că în caz de paritate de voturi, procedura de votare se va repeta, iar dacă egalitatea de voturi se înregistrează repetat, actul administrativ individual se consideră respins.
- **Detalierea acțiunilor pentru care pot fi aplicate sancțiuni funcționarilor electorali.** Pentru a asigura claritatea și uniformitatea aplicării normelor, Promo-LEX consideră că acțiunile pentru care pot fi aplicate sancțiunile prevăzute în proiectul Regulamentului

trebuie descrise mai explicit, în special pentru „privarea de dreptul de a desfășura orice activitate în cadrul organelor electorale pentru un termen de la un an până la 4 ani”.

Amintim că, Asociația Promo-LEX și-a prezentat anterior Opiniile la alte 4 proiecte de Regulamente CEC și anume la cel privind [procedura de validare și atribuire a mandatelor de primar și consilier](#), la cele privind [listele electorale și Registrul de Stat al Alegătorilor](#), precum și la Regulamentul privind [finanțarea partidelor politice](#).

Opinia integrală a Asociației Promo-LEX la proiectul Regulamentului CEC privind activitatea consiliului electoral de circumscripție (CECE) în perioada electorală poate fi găsită [aici](#).

#101. Parlamentul lucrează pentru tine?! Monitorizarea civică a ședinței plenare din 13 și 14 aprilie 2023

#101. Parlamentul lucrează pentru tine?!

Ședințele plenare din 13 și 14 aprilie 2023

Ședințele s-a remarcat prin câteva **tendințe pozitive**:

- transparența decizională a sporit, până la 33,3%;
- funcția de control parlamentar a fost exercitată în termen și conform normelor legale;
- ordinea de zi a fost schimbată în proporție de doar 12,5%.

Ședințele plenare din 13 și 14 aprilie curent s-au remarcat prin câteva tendințe pozitive. Transparența decizională a fost afectată în proporție de **33,3%**, față de **45%**, la [ședința precedentă](#). Pentru a doua oară în sesiunea curentă, plenul Legislativului și-a exercitat, **în termen și conform normelor legale**, funcția de control parlamentar, prin audierea Raportul de activitate al Consiliului Audiovizualului (CA) pentru anul 2022. Totodată, ordinea de zi nu a mai fost modificată considerabil, așa cum s-a întâmplat în ședința trecută. Din cele 3 completări la ordinea de zi acceptate, 2 au fost propuse de către Președintele parlamentului.

Ordinea de zi a ședințelor plenare a fost modificată în proporție de 12,5% fiind completată cu 3 subiecte. Și de această dată, niciuna din cele 4 propuneri ale opoziției BCS de modificare a ordinii de zi, inclusiv audierea ministrului apărării Anatolie Nosatîi cu privire la construcția unei noi baze militare și audierea conducerii ANRE cu privire la aprobarea tarifelor la energia electrică, nu a întrunit numărul necesar de voturi.

Transparența decizională a fost afectată în cazul a 7 proiecte

(din 21 votate), prin faptul că nu au fost solicitate/ acordate / publicate actele aferente, inclusiv avizul Guvernului (4); avizul Direcției General Juridice (4); analiza impactului de reglementare (1). Totodată, în cazul unui proiect nu a fost respectat termenul legal, de cel puțin 10 zile lucrătoare, pentru prezentarea recomandărilor părților interesate.

În cazul altor 2 proiecte a fost restricționat dreptul deputaților, comisiilor permanente și fracțiunilor parlamentare de depunere a amendamentelor în termenul de 30 de zile după primirea proiectului.

În ce privește **exercitarea funcției de control parlamentar**, Promo-LEX observă că raportul anual de activitate al Consiliului Audiovizualului a fost prezentat Parlamentului la data de 24 februarie (1 martie fiind data limită, conform Codului serviciilor media audiovizuale). Totodată, Raportul a fost publicat pe pagina web a autorității raportoare și pe pagina oficiala a legislativului, a fost dezbătut, inițial, în comisia parlamentară de profil, iar, ulterior, a fost audiat în plen, pe 13 aprilie.

Ședințele plenare au durat, în mod cumulativ, circa 10 ore și 15 min, cu 2 pauze de aproximativ 2 ore. Cele mai lungi dezbateri au fost pe marginea audierii raportului de activitate al Consiliului Audiovizualului (circa 2 și ore 43 min) și pe marginea proiectul de lege privind sănătatea și bunăstarea mintală (circa 40 min).

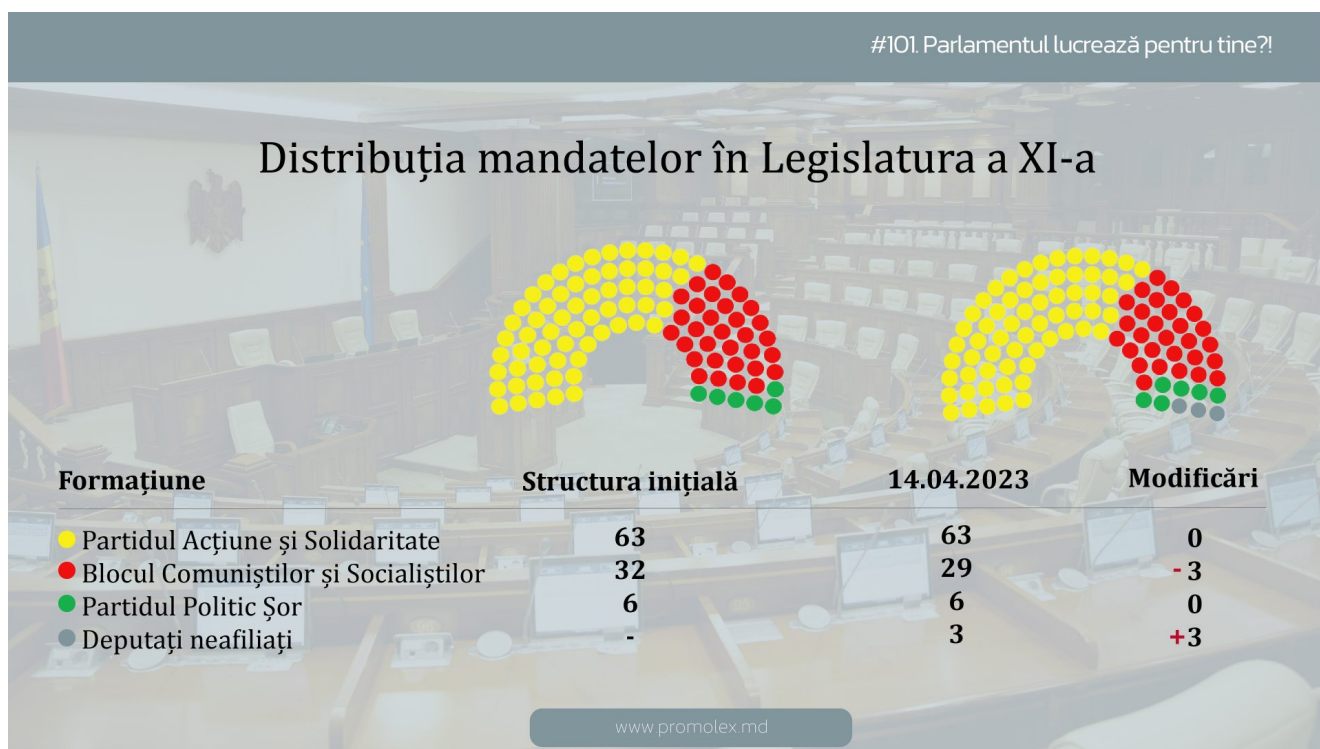
La începutul ședinței, în ziua de 13 aprilie, și-au înregistrat prezența 87 deputați, iar la ședința din ziua de 14 aprilie – 85 deputați. Frațiunea PPȘ tradițional a boicotat ședințele în semn de protest față de „sfidarea constantă de către majoritatea parlamentară a inițiativelor din partea opoziției”.

Amintim că, în perioada anilor 2021–2025, activitatea

Parlamentului Republicii Moldova este supusă unei monitorizări exhaustive în cadrul Programului Promo-LEX "Democrație, Transparență și Responsabilitate". Scopul monitorizării este de a spori transparența instituției, de a contribui la îmbunătățirea procedurilor legislative și de a consolida interacțiunea dintre deputați și cetățeni.

NOTĂ: Textul comunicatului este o variantă redactată a celei publicate inițial, fiind actualizat în baza unor informații precizate.

Analiză: Când traseismul politic devine periculos?

Traseismul politic, un fenomen care se întâmplă până și în cele mai stabile democrații, poate deveni periculos atunci

când comportă elementele coruperii politice sau când ia proporții de natură să denatureze în mod considerabil reprezentarea politică și, prin urmare, amenință stabilitatea instituțională.

Pentru actuala legislatură, comparativ cu precedentele trei, traseismul nu pare a fi deocamdată o trăsătură definitorie. Până în prezent, 3 deputați PSRM au anunțat că părăsesc atât fracțiunea BCS, cât și PSRM, și că devin deputați independenți. Gaik Vartanean a aderat la Partidul Mișcarea Alternativă Națională al fostului său coleg de partid, Ion Ceban, primar al municipiului Chișinău. Iar Alexandr Nesterovschi și Irina Lozovan, care a fost și membră a Comitetului executiv politic al PSRM, au ales să adere la o altă structură extra-parlamentară – Mișcarea Pentru Popor, creată inclusiv de Partidul Politic Șor, care are cea mai mică fracțiune în actualul legislativ.

Pentru comparație, în Parlamentul de Legislatura a X-a (2019-2021), 21 de deputați au migrat la alte partide sau au devenit neafiliați. În Parlamentul de Legislatura a IX-a (2014-2018), supranumit și cel mai traseist din istoria R. Moldova, au fost înregistrate 72 migrații ale 40 de deputați, iar în cel de Legislatura a VIII-a (2010-2014) au avut loc 24 migrații ale 23 de deputați.

În actuala legislatură, traseismul nu este deocamdată atât de răspândit încât să poată produce eventuale consecințe mai grave asupra raportului de forțe în Parlament sau asupra funcționalității instituționale, în general. Totuși, părăsirea fracțiunii, fie și de către un număr redus de deputați, poate avea efecte asupra fracțiunii care devine mai puțin influentă, inclusiv în organele parlamentare, dar și asupra situației și statutului deputaților vizați care își pot pierde locurile în comisiile parlamentare sau în delegațiile internaționale, iar în unele state sunt lipsiți și de unele privilegii de reprezentare, inclusiv indemnizații.

Analizând fenomenul traseismului în Republica Moldova, constatăm că migrația politică a parlamentarilor este deseori asociată cu oportunismul și coruperea politică, mai curând, decât cu alte circumstanțe, cum ar fi cele ideologice (dezacordul cu linia partidului sau cu liderul acestuia) sau excluderea din fracțiune ca măsură disciplinară. Respectiv, considerăm că este de datoria morală a deputaților care schimbă o fracțiune din parlament pe alta să prezinte explicații și argumente comprehensive. Iar organele de drept ar urma să examineze în mod eficient orice suspiciune de corupere politică a deputaților, astfel încât încrederea cetățenilor în reprezentativitatea Parlamentului să fie restabilită.

Mandatul imperativ – este el oare un remediu împotriva traseismului?

În Republica Moldova au existat încercări de a interzice prin lege traseismul politic (inițiativa Bașcanului Găgăuziei-2013; PCRM- 2016; PAS (aleșii locali) – 2017 etc.), care au eșuat însă, inclusiv pentru că veneau în contradicție cu prevederile Constituției privind nulitatea mandatului imperativ și irevocabilitatea mandatului reprezentativ.

Mandatul imperativ, extrem de rar aplicat, presupune dependența totală a parlamentarului față de partid sau alegătorii săi. Este un mandat limitat de instrucțiunile obligatorii ale electoratului. Deputații nu au voie să-și părăsească grupul parlamentar, sau să treacă la o altă fracțiune după ce au fost aleși, în afară de cazul în care ei ar fi excluși, și pot fi revocați de către mandatarii în cazul nerespectării mandatului.

Încuviințarea mandatului imperativ nu este nici pe departe o soluție pentru că limitează enorm funcția legislativă, este incompatibil cu democrația, reduce la zero independența deputaților, libertatea lor în exercitarea mandatului și misiunea lor de a fi în serviciul poporului, dar nu de a

reprezenta interese particulare.

Recenta inițiativă a BCS de a modifica Constituția și de a include prevederea potrivit căreia refuzul de a fi membru, precum și schimbarea calității de membru a fracțiunii parlamentare ar atrage după sine încetarea calității de deputat, aparent nu urmărește încuviințarea mandatului imperativ. Inițiativa dată vine totuși în contradicție cu principiul că un ales al poporului reprezintă întotdeauna interesele întregului popor, nu doar cele ale partidului pe ale cărui liste a fost ales. Mai mult decât atât, în virtutea mandatului reprezentativ, deputatul, odată intrat în exercițiul mandatului, nu mai are obligația legală de a-și susține partidul sau deciziile fracțiunii sale în cadrul forului legislativ.

Cum poate fi descurajată migrația deputaților?

În iunie 2020, Parlamentul de legislatura a X-a a adoptat o [Declarație cu privire la condamnarea faptelor de traseism și corupere politică](#) din întreaga perioadă a parlamentarismului Republicii Moldova. Potrivit declarației, prin traseismul **întemeiat pe acte de corupție** voința suverană a poporului, exprimată în alegeri, este denaturată brutal, iar gestionarea din afara țării a migrației politice bazate pe corupție reprezintă o amenințare reală la siguranța națională și pentru instituțiile fundamentale ale statului. Coruperea politică a deputaților urmărește scopul de a **schimba artificial raportul de forțe în Parlament** și de a instaura o guvernare subordonată intereselor înguste de grup. Traseismul politic nu doar lovește direct în temeiurile etice și morale ale societății, ci și viciază până la desfigurare sistemul politic și procesele politice din țară.

Declarația, votată în unanimitate de deputați, nu pare să fi produs efecte practice de descurajare a migrației politice ulterioare, ne fiind urmată și de alte acțiuni sau inițiative mai concrete care ar fi putut fi adoptate în Parlament pentru

a descuraja astfel de comportamente.

La nivel european, există diferențe majore în ceea ce privește reglementările privind traseismul politic. În unele țări, în special în democrații stabile, trecerea de la un partid la altul, care se întâmplă relativ rar, nu este percepută neapărat ca o problemă. În timp ce în alte state, practica este reglementată mai strict deoarece numărul de migrații este atât de mare, încât amenință stabilitatea instituțională și reprezentarea politică.

De regulă, legi stricte anti-traseism sunt rare în democrațiile consacrate (Portugalia, Irlanda, Suedia), dar mai comune în cele mai recente (Bulgaria, Croația, Bosnia și Herțegovina, Estonia) unde adesea sunt văzute ca măsuri temporare menite să consolideze sistemul de partid haotic.

Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a aprobat, în 2015, o [Rezoluție](#) în care a formulat mai multe recomandări parlamentelor naționale și anume:

- să analizeze în profunzime problema schimbării apartenenței politice a deputaților pentru a stabili dacă ar trebui sau nu să se ia măsuri de limitare a migrației politice (ex. interzicerea, fie și temporară, a trecerii la un alt grup parlamentar; impunerea de a ocupa un loc de deputat neafiliat/independent sau prin privarea acestora de anumite drepturi de participare și de reprezentare);
- să includă, în caz de necesitate, în regulamentele interne dispoziții care să prevadă sau să interzică schimbarea apartenenței politice, cerințele și consecințele schimbării/suspendării, expulzării sau părăsirii grupurile lor politice de către deputați;
- să țină cont de schimbările de afiliere politică în componența organelor parlamentare și a președinților acestora, pe durata legislaturii și să stabilească, după caz, reglementări privind consecințele pentru grupurile

politice;

- să promoveze norme de conduită privind integritatea deputaților, astfel încât să prevină și să sancționeze anumite forme de corupție, cum ar fi cumpărarea sau vânzarea de voturi sau mituirea deputaților pentru a schimba grupurile;
- să întocmească o evidență a schimbărilor de afiliere ale deputaților lor, indicând în special motivele.

Dacă numărul deputaților care părăsesc fracțiunile va crește semnificativ, recomandăm Parlamentului să examineze posibilitatea includerii unor măsuri suplimentare de descurajare a acțiunilor de traseism, cum ar fi privarea de indemnizații, participarea în comisiile parlamentare sau reprezentarea în delegații internaționale.

Schimbări pozitive în unele domenii de activitate a Organizațiilor Societății Civile. Unde mai trebuie să avansăm?

Problemele cu care se confruntă Organizațiile Societății Civile (OSC), modul de dezvoltare al acestora, progresele și deficiențele înregistrate în perioada decembrie 2021 – noiembrie 2022, precum și particularitățile cooperării OSC-urilor cu autoritățile publice au fost abordate astăzi, în cadrul evenimentului de prezentare a Raportului de țară [CSO Meter Moldova 2022](#), organizat de Asociația Promo-LEX.

Raportul reflectă evoluțiile cheie constatate în mediul de activitate al OSC-urilor din Republica Moldova raportate la 32 de standarde internaționale din domeniu, grupate pe 11 domenii: *libertatea de asociere, tratamentul egal, accesul la finanțare, libertatea de întrunire pașnică, dreptul de a participa la luarea deciziilor, libertatea de exprimare, dreptul la viața privată, obligația statului de a proteja, suportul acordat de stat, cooperarea Stat-OSC și drepturile digitale.*

Potrivit Raportului, per general, în anul 2022, în mediul de activitate al OSC-urilor au avut loc schimbări pozitive,

comparativ cu anul precedent. În același timp, multe probleme semnalate în anii precedenți sunt încă nerezolvate.

În domeniul *Libertății de asociere*, principalele deficiențe se referă la procedura de înregistrare, care ar trebui îmbunătățită prin digitalizare și simplificarea formalităților. *Libertatea de întrunire* se bucură de un cadru legal foarte bun. În același timp, după ce a trecut peste restricțiile impuse în timpul pandemiei, a suferit noi limitări în timpul stării de urgență, când Comisia pentru Situații Excepționale a obținut dreptul de a interzice complet întrunirile. În privința *Accesului la finanțare*, deși standardele legale sunt în mare măsură îndeplinite, situația practică nu este favorabilă pentru a permite OSC-urilor să acceseze în mod semnificativ finanțare din diverse surse.

Totodată, domeniile unde se atestă mai multe deficiențe sunt: *Suportul acordat de stat*, *Drepturile digitale și Cooperarea stat-OSC*. În domeniului *Cooperarea stat-OSC*, ca și anul trecut, se atestă lipsa unui cadru strategic de dezvoltare al OSC-urilor și lipsa unui cadru funcțional instituționalizat de cooperare cu instituțiile statului. *Drepturile digitale* au înregistrat o mică creștere în urma inițierii dezvoltării Strategiei de transformare digitală pentru anii 2023–2030. La capitolul *Suportul acordat de stat*, Guvernul a aprobat Regulamentul-cadru privind mecanismul de finanțare nerambursabilă pentru proiectele organizațiilor necomerciale, iar Parlamentul a modificat legislația privind filantropia și sponsorizarea.

În privința *Libertății de exprimare*, Parlamentul a inițiat un amplu proiect de amendamente destinat protejării mediului informațional, care, dacă ar fi fost aprobat în varianta inițială, ar fi creat premise semnificative pentru restrângerea libertății de exprimare.

Pe de altă parte, au fost înregistrate și câteva evoluții pozitive, care au rezonat cu recomandările anterioare ale CSO

Meter, printre acestea se numără: introducerea posibilității de depunere online a documentelor pentru înregistrare; reluarea activității Comisiei de certificare pentru utilitate publică; adoptarea amendamentelor privind incriminarea infracțiunilor motivate de prejudecată; inițierea de către Ministerul Justiției a elaborării unei noi legi privind accesul la informație.

Printre principalele recomandări pentru fiecare dintre cele 11 domenii monitorizate sunt: aprobarea de către Guvern a unui nou document strategic pentru dezvoltarea societății civile, care să includă și acțiuni nerealizate în strategia anterioară (SDSC 2018–2020); dezvoltarea unui registru de stat modern, interoperabil, pentru unitățile juridice, care va integra OSC-urile și va simplifica procesul de înregistrare; îmbunătățirea transparenței și participării OSC-urilor la luarea deciziilor prin dezvoltarea unei platforme online unificate, care să includă informații actualizate despre inițiativele legale în toate etapele și toate modificările de la introducere până la adoptare, modificarea cadrului legal privind accesul la informații de interes public în baza Convenției Consiliului Europei, ajustarea cadrului legal privind antreprenoriatul social și altele.

Raportul poate fi accesat [aici](#).

Raportul a fost elaborat în cadrul Proiectului „CSO Meter: O busolă pentru un mediu favorabil și împuternicirea OSC-urilor”, implementat cu suportul financiar al Uniunii Europene. Proiectul este implementat de Centrul European pentru Dreptul Non Profit (ECNL) și partenerii săi: Asociația Promo-LEX în Moldova; Centrul de Asistență Anticorupție al Transparency International în Armenia; MG Consulting LLC în Azerbaidjan; Institutul Societății Civile din Georgia; și Centrul de Cercetare Politică Independentă din Ucraina (UCIPR).